

Komunikacja

kwartalnik

publiczna

LISTOPAD - STYCZEŃ 2012-2013

nr 4(49)/2012-2013

6

18:34	Salidas	Sortides	NEXT DEPARTURES	Arrivals
18:47	LLEIDA			
18:50	REUS			
19:00	VILANOVA I LA GELTRU			
19:17	VINAROS			
19:21	SANT VICENÇ DE CALDE			
19:30	VILANOVA I LA GELTRU			
19:47	REUS			
19:51	SANT VICENÇ DE CALDE			
20:00	VILANOVA I LA GELTRU			

A
SECTOR

Dworzec pod
dworcem

Esko – podmiejski
transport dla Was

Koleje
i turystyka

Streszczenie

Art. 33a ust. 7 ustawy *Prawo przewozowe*, w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 marca 2011 roku, przyznaje przewoźnikowi, organizatorowi publicznego transportu zbiorowego oraz osobie przez niego upoważnionej uprawnienie do ujęcia osoby, która nie posiada ważnego biletu uprawniającego do korzystania ze środka transportu oraz nie przedstawi dokumentu tożsamości.

Summary

Article 33a paragraph. Transport Law 7 of the Act, as in force on 1 March 2011, gives the carrier, an organizer of public transport and the person authorized by the authority to apprehend a person who does not have a valid ticket authorizing the use of means of transport and do not present an identity document.

HANNA SŁUPIK
Aplikant radcowski,
Kancelaria Radców Prawnych
Klatka i Partnerzy

Czy kontroler może ująć pasażera?

Przewoźnik lub organizator publicznego transportu zbiorowego albo osoba przez niego upoważniona, dokonujący kontroli dokumentów przewozu osób i bagażu, od dnia 1 marca 2011 roku, to jest od dnia wejścia w życie ustawy o publicznym transporcie zbiorowym¹ zmieniającej brzmienie przepisów art. 33a ustawy *Prawo przewozowe*² (art. 66 pkt. 9 Ustawy o publicznym transporcie zbiorowym): w razie odmowy zapłacenia należności i niemożności ustalenia tożsamości podróżnego, posiadają uprawnienie do ujęcia podróżnego i niezwłocznego oddania go w ręce policji lub innych organów porządkowych, uprawnionych do zatrzymania podróżnego i podjęcia czynności zmierzających do ustalenia jego tożsamości (art. 33a ust. 7 ustawy *Prawo przewozowe*).

Przy czym, zgodnie z regulacją art. 33 ust. 2 ustawy *Prawo przewozowe*: w przypadku, o którym mowa w ust. 7 pkt. 2, do czasu przybycia funkcjonariusza policji lub innych organów porządkowych, podróżny obowiązany jest pozostać w miejscu przeprowadzania kontroli albo w innym miejscu wskazanym przez przewoźnika lub organizatora publicznego transportu zbiorowego albo osobę przez niego upoważnioną.

Wątpliwości w interpretacji

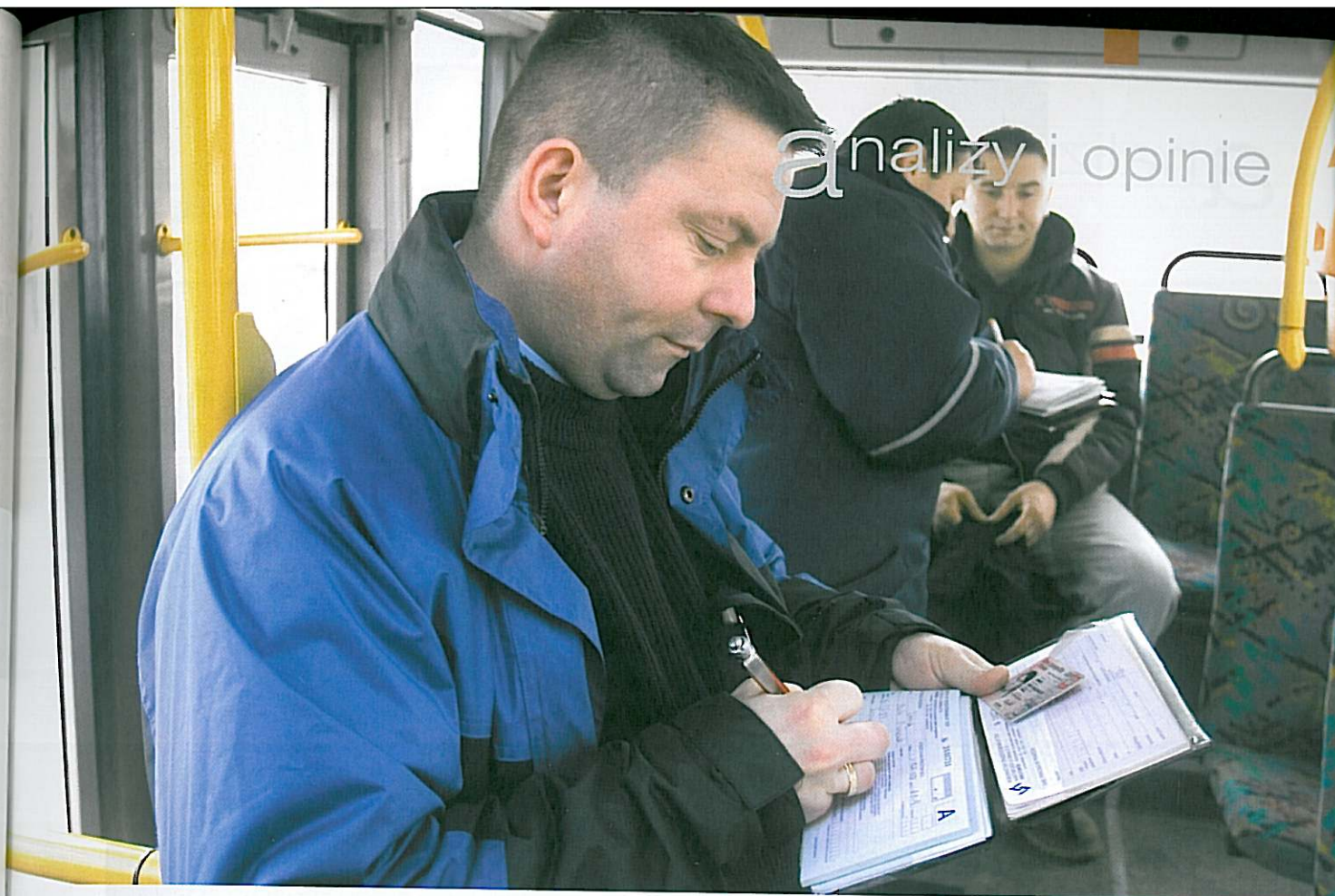
Jak zatem wynika z powyższego, przywoływany przepis art. 33a ust. 7 ustawy *Prawo przewozowe*, w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 marca 2011 roku, przyznaje przewoźnikowi, organizatorowi publicznego transportu zbiorowego oraz osobie przez niego upoważnionej **uprawnienie do ujęcia osoby**, która nie posiada ważnego biletu uprawniającego do korzystania ze środka transportu oraz nie przedstawi

dokumentu tożsamości. Zauważyć należy przy tym, że posłużenie się przez ustawodawcę ogólnym i nieprecyzyjnym pojęciem „ujęcie”, bez dookreślenia przedmiotowego terminu oraz bez szczegółowego wskazania uprawnień kontrolerów w niniejszym zakresie, nasuwa wątpliwości co do przywołanej regulacji, z punktu widzenia zabezpieczenia wolności obywatelskich podróżnych. Na powyższe wskazano między innymi w skierowanym do ministra infrastruktury wystąpieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka z dnia 4 marca 2011 roku, znak 881/2011/AB/KW³.

Jak bowiem zasadnie podkreślono w przywołanym wystąpieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka z dnia 4 marca 2011 roku, ogólny charakter terminu „ujęcie”, jakim posłużył się ustawodawca, skutkuje powstaniem wątpliwości interpretacyjnych w przedmiocie uprawnień przysługujących kontrolerom biletów jak również ograniczenia praw obywateli.

Termin ujęcie nie został przy tym zdefiniowany na gruncie innych ustaw. Wskazać należy jednakże w tym miejscu na instytucję tak zwanego „ujęcia obywatelskiego”, uregulowanego w przepisie art. 243 *Kodeksu postępowania karnego*, zgodnie z którym: *każdy ma prawo ująć osobę na gorącym uczynku przestępstwa lub w pościgu podjętym bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa, jeżeli zachodzi obawa ukrycia się tej osoby lub nie można ustalić jej tożsamości (§ 1). Osobę ujętą należy niezwłocznie oddać w ręce Policji (§ 2).*

Przywoływany powyżej przepis statuuje zatem prawo obywatela, w razie zaistnienia wskazanych w nim przesłanek, do „ujęcia”, czyli, jak wskazuje się w doktrynie, chwilowego pozbawienia wolności innej osoby⁴. Jak zaś wprost wskazuje L.K. Paprzycki, *ujęcie jest ro-*

Fot. Marek Plekara

dzajem zatrzymania, a więc stanowi procesowy środek przymusu⁵. Tak również podaje R.A. Stefański w komentarzu do art. 243 Kodeksu postępowania karnego⁶.

Zgodnie natomiast ze stanowiskiem prokuratora generalnego RP, wyrażonym we wniosku do Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 marca 2012 roku, znak PG VIII TKw 13/12, o stwierdzenie, że przepis art. 87b ustawy Prawo przewozowe jest niezgodny z art. 31 ust. 3 w zw. z art. 41 ust. 1 Konstytucji RP: *w żadnym wypadku nie należy utożsamiać prawa kontrolera do ujęcia pasażera z dopuszczeniem przez ustawodawcę do stosowania przez tegoż kontrolera środków przymusu bezpośredniego*⁷. Regulacje dotyczące stosowania środków przymusu bezpośredniego, takie jak określenie podmiotu uprawnionego do ich stosowania, rodzajów środków przymusu, warunków oraz sposobu ich stosowania, powinny być bowiem zawarte w akcie normatywnym o randze ustawy.

Przy czym zgodnie ze stanowiskiem prokuratora generalnego, które należy uznać za zasadne, analiza przepisów ustawy Prawo przewozowe, jak również Ustawy o publicznym transporcie zbiorowym, prowadzi do wniosku, że żadna z powyższych ustaw nie zawiera regulacji wskazujących na uprawnienie przewoźnika, organizatora publicznego transportu zbiorowego bądź osoby przez niego upoważnionej do stosowania wobec pasażerów środków przymusu bezpośredniego, w rozumieniu nadanym temu pojęciu przez ustawodawstwo normujące działanie licznych służb mundurowych oraz specjalnych, przykładowo policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego czy Straży Granicznej⁸.

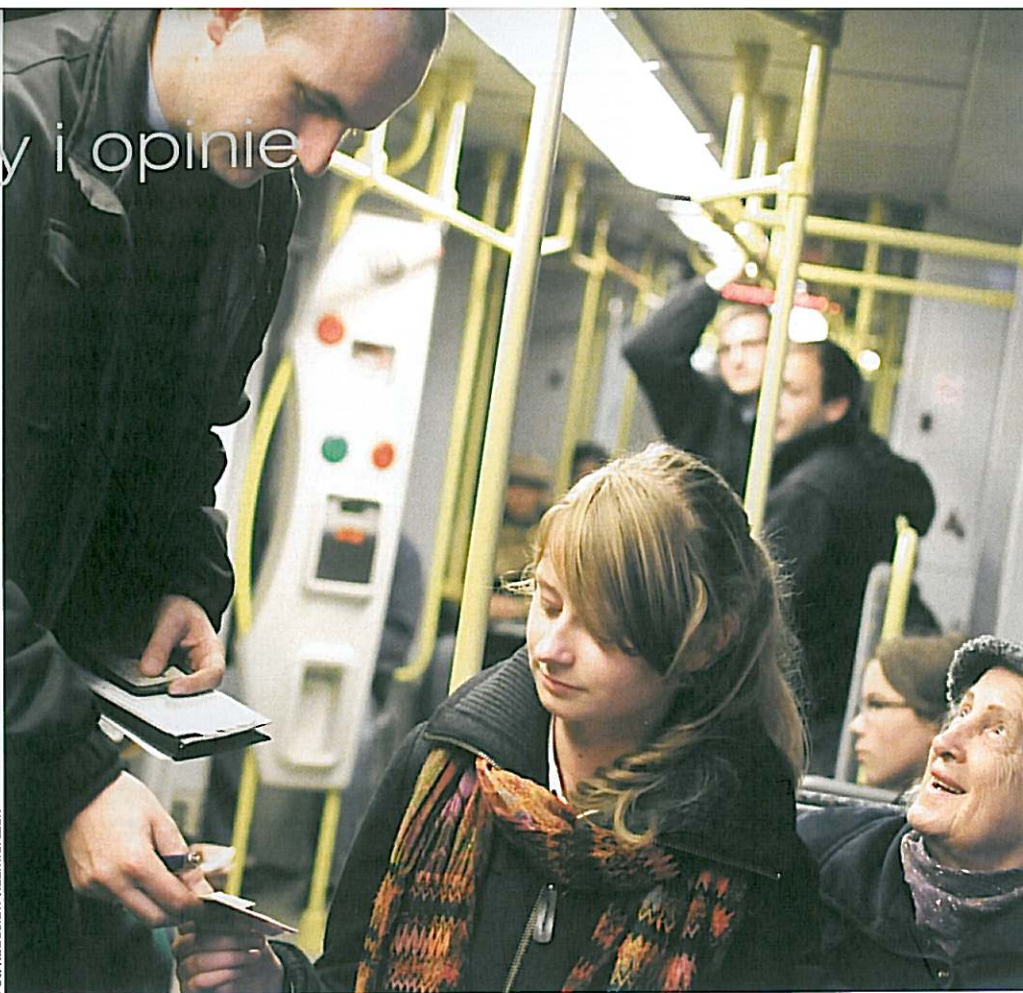
Doprecyzować uprawnienia

Mając na uwadze powyższe, należy uznać za niezbędne podjęcie działań legislacyjnych zmierzających do sprecyzowania uprawnień przysługujących kontrolerom podczas kontroli dokumentów przewoźu osób lub bagażu w środkach transportu zbiorowego. Aktualne brzmienie przepisu art. 33a ust. 7 ustawy Prawo przewozowe nie przesądza bowiem jednoznacznie o tym, jakie zachowania kontrolerów stanowią realizację uprawnienia przewidzianego w powyższym przepisie.

Zauważyć należy przy tym, że przed Sądem Okręgowym w Katowicach (Wydział II Cywilny) toczy się obecnie postępowanie z powództwa pasażera Komunikacyjnego Związku Komunalnego GOP w Katowicach, który podniósł między innymi zarzut naruszenia jego nietykalności osobistej przez kontrolerów Związku. Powód w uzasadnieniu pozwu wskazał, że kontrolerzy KZK GOP mieli uniemożliwić mu opuszczenie pojazdu komunikacji miejskiej do czasu przyjazdu funkcjonariuszy policji, po tym jak podczas kontroli biletowej odmówił zapłacenia należności za przejazd bez ważnego biletu oraz okazania dowodu tożsamości. Zgodnie ze stanowiskiem pasażera, kontrolerzy użyli wobec niego przymusu w celu pozostania w pojeździe do czasu przybycia policjantów, którzy podjęli czynności zmierzające do ustalenia jego tożsamości. Publikacja wyroku w przedmiotowej sprawie, zapewne wskaże kierunek wykładni przepisu art. 33a ust. 7 ustawy Prawo przewozowe.

Ponadto wskazać należy, iż przywoływany powyżej wniosek prokuratora generalnego do Trybunału

Fot. Radosław Kaźmierczak

Konstytucyjnego z dnia 19 marca 2012 roku dotyczącego stwierdzenia niezgodności z art. 31 ust. 3 w zw. z art. 41 ust. 1 Konstytucji RP przepisu art. 87b ust. 1 ustawy Prawo przewozowe, to jest wprowadzonego również na podstawie Ustawy o publicznym transporcie zbiorowym przepisu karnego, zgodnie z którym: *podróżny, który w czasie kontroli dokumentów przewozu osób lub bagażu nie pozostał w miejscu przeprowadzania kontroli albo w innym miejscu wskazanym przez przewoźnika lub organizatora publicznego transportu zbiorowego albo osobę przez niego upoważnioną do czasu przybycia funkcjonariusza policji lub innych organów porządkowych, podlega karze grzywny*. Należy przy tym zgodzić się ze stanowiskiem prokuratora generalnego, iż o ile z brzmienia art. 33a ust. 8 ustawy Prawo przewozowe wynika, że uprawnienie podmiotu przeprowadzającego kontrolę do zobowiązania podróżnego do pozostania w miejscu przeprowadzania kontroli lub w innym wskazanym miejscu dopuszczalne jest jedynie w celu niezwłocznego przekazania tegoż podróżnego policji lub innym organom porządkowym – w praktyce w celu uniemożliwienia pasażerowi ucieczki, to nie wydaje się, aby podmiot dokonujący czynności kontrolnych mógł zostać upoważniony przez ustawodawcę do ingerowania w sferę chronionej konstytucyjnie wolności osobistej (art. 41 ust. 1 Konstytucji RP): w celu zwykłego zdyscyplinowania podróżnego, a zwłaszcza podporządkowania podróżnego arbitralnym, niezwiązanym z realnym niebezpieczeństwem ucieczki, poleceniom kontrolera⁹.

W konsekwencji, w ocenie prokuratora generalnego przepis art. 87b ustawy Prawo przewozowe, jako

odnoszący się do każdego podróżnego, nie zaś wyłącznie tego, który w czasie kontroli, mimo braku dokumentu upoważniającego do przejazdu, odmawia zapłacenia należności i okazania dokumentu umożliwiającego stwierdzenie jego tożsamości, a ponadto nakazujący pod groźbą kary pozostanie w miejscu kontroli bądź w innym wskazanym przez przewoźnika, organizatora albo osobę przez niego upoważnioną do czasu przybycia funkcjonariuszy policji lub innych organów porządkowych, niezależnie od tego, czy podróżny swoim działaniem zmierza bezpośrednio do uniemożliwienia zatrzymania go przez tychże funkcjonariuszy, stanowi naruszenie wolności osobistej podróżnego gwarantowanej na podstawie art. 41 Konstytucji RP. □

¹ Ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym, Dz. U. 2011, nr 5, poz. 13.

² Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. „Prawo przewozowe”, tekst jedn. Dz. U. 2012, poz. 1173.

³ http://www.hfhrpol.waw.pl/pliki/StawowiskoHFPC_prawo_przewozowe.pdf.

⁴ T. Grzegorzczak, Komentarz do art. 243 Kodeksu postępowania karnego [w:] T. Grzegorzczak, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Zakamycze 2003.

⁵ L.K. Paprzycki, Komentarz do art. 243 Kodeksu postępowania karnego [w:] red. J. Grajewski, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, LEX/el. 2012.

⁶ R.A. Stefański, Komentarz do art. 243 Kodeksu postępowania karnego [w:] J. Bratoszewski, J. Gardocki, L. Gostyński, S.M. Przyjemski, R.A. Stefański, S. Zablocki, Kodeks postępowania karnego. Tom I: Komentarz, ABC 1998.

⁷ Wniosek Prokuratora Generalnego do TK z dnia 19 marca 2012 r. znak PG VIII TKw 13/12.

⁸ Wniosek Prokuratora Generalnego do TK z dnia 19 marca 2012 r. znak PG VIII TKw 13/12.

⁹ Wniosek Prokuratora Generalnego do TK z dnia 19 marca 2012 r. znak PG VIII TKw 13/12.